

Економічні науки

УДК 658:65.011.3

Тиркало Юрій Євгенійович

аспірант

Національного університету «Львівська політехніка»

Тыркало Юрий Евгениевич

аспирант

Национального университета «Львовская политехника»

Tyrkalo Yuriy

Postgraduate Student of the

Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0000-0003-2535-4238

Кайдрович Христина Іванівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри

Львівський університет бізнесу та права

Кайдрович Христина Ивановна

кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры

Львовский университет бизнеса и права

Kaydrovych Khrystyna

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0002-0362-7779

**ПІДПРИЄМНИЦЬКИЙ І БУХГАЛТЕРСЬКИЙ РИЗИКИ У БІЗНЕС-
МОДЕЛІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ
ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИЙ И БУХГАЛТЕРСКИЙ РИСКИ В
БИЗНЕС-МОДЕЛИ СУБЪЕКТА ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ
ENTREPRENEURIAL AND ACCOUNTING RISKS IN THE BUSINESS
MODEL OF A BUSINESS ENTITY**

Анотація. На основі вивчення теорії та практики у статті розкрито питання, яке стосується визначення місця підприємницького і бухгалтерського ризиків у бізнес-моделі суб'єкта господарювання, а також наведено відповідні висновки і пропозиції у цьому напрямі, зокрема: у сукупності бухгалтерський і підприємницький ризики у бізнес-моделі суб'єкта господарювання включають ризики недостовірності обліку та звітності про його фінансовий стан, ризики повної чи часткової втрати підприємством частини своїх ресурсів, майна чи грошового внеску, недоодержання доходів, в тому числі і ризик банкрутства, характерний для ринкових відносин.

Ключові слова: ризик, підприємницький ризик, бухгалтерський ризик, оцінка ризику, управління підприємницькими ризиками.

Аннотация. На основе изучения теории и практики в статье раскрыты вопросы, касающиеся определение места предпринимательского и бухгалтерского рисков в бизнес-модели субъекта хозяйствования, а также приведены соответствующие выводы и предложения в этом направлении, в частности: в совокупности бухгалтерский и предпринимательский риски в бизнес-модели предприятия включают риски не достоверности учета и отчетности о его финансовом состоянии, риски полной или частичной потери предприятием части своих ресурсов, имущества или денежного взноса, недополучение доходов, в том числе и риск банкротства, характерный для рыночных отношений.

Ключевые слова: риск, предпринимательский риск, бухгалтерский риск, оценка риска, управление предпринимательскими рисками.

Summary. Based on the study of theory and practice, the article reveals issues related to determining the place of entrepreneurial and accounting risks in the business model of a business entity, as well as presents the relevant

conclusions and proposals in this direction, in particular: in the aggregate, accounting and entrepreneurial risks in the business model of an enterprise include the risks of inaccurate accounting and reporting on its financial condition, the risks of complete or partial loss by the enterprise of part of its resources, property or cash contribution, shortfall in income, including the risk of bankruptcy, typical for market relations.

Key words: *risk, entrepreneurial risk, accounting risk, risk assessment, entrepreneurial risk management.*

Вступ. Як відомо, сьогодні в умовах ринкової економіки ризик є ключовим елементом підприємницької діяльності (підприємництва) [1–4]. У ст. 42 Господарського кодексу України від 16.01.2003 р. № 436-IV із змінами, внесеними згідно із Законами України, зазначено, що: «Підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [5]. «Однак процес прийняття відповідальності одночасно є й процесом прийняття на себе ризику. Отже, здатність і готовність до ризику – якість, що притаманна підприємцю. В умовах політичної й економічної нестабільності міра ризику значно зростає. ...» [4, с. 6] (Л. Донець).

Звідси очевидно, що: «... Вміння вчасно визначити ризик, мінімізувати його – важливе завдання для успішного розвитку підприємства. ... » [6, с. 104]. Все це обумовило актуальність теми дослідження, його доцільність і важливість у цьому напрямі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Так, перш ніж вивчати види ризиків у підприємстві, необхідно зазначити, що: «Ціну ризику (ЦР) у найзагальнішому вираженні можна визначити як різницю між очікуваним (запланованим без урахування ризику) прибутком від певного

підприємницького проекту (По) та прибутком із імовірним ризиком (Пр), тобто за формулою: ЦР = По – Пр» [6, с. 105] (В. Резнікова, Р. Стефанчук).

В контексті цього тут необхідно також відмітити, що: «... Система показників оцінки ризику – це сукупність взаємопов'язаних показників, націлена на розв'язання конкретних завдань підприємницької діяльності. В умовах визначеності група показників оцінювання ризику включає фінансові показники, які відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів і тим самим дають можливість оцінити ризик наслідків результатів діяльності компанії. Як вихідна інформація при оцінюванні ризику використовується бухгалтерська звітність підприємства: баланс (Звіт про фінансовий стан), що фіксує майнове і фінансове становище організації на звітну дату; звіт про прибутки та збитки, який становить результати діяльності за звітний період. Основні фінансові ризики, що оцінюються компаніями, такі: ризики втрати платоспроможності; ризики втрати фінансової стійкості і незалежності; ризики структури активів і пасивів» [7, с. 85] (Т. Завора, А. Лебедин); «... Головне завдання якісного аналізу полягає в одержанні інформації про структуру, властивості об'єкта і наявних ризиків, у визначенні факторів ризику й обставин, що приводять до ризикових ситуацій. Шляхом якісного аналізу виявляються джерела, причин, факторів ризиків, установлюються потенційні зони ризиків, його види. ... При кількісному аналізі ризику можуть використовуватися ... групи методів: статистичні, експертних оцінок та розрахунково-аналітичні» [4, с. 89] (Л. Донець).

Аналіз понятійного апарату дефініцій «ризик», «бухгалтерський ризик» і «підприємницький ризик» дозволяє визначити місце підприємницького та бухгалтерського ризиків у бізнес-моделі суб'єкта господарювання (рис. 1).

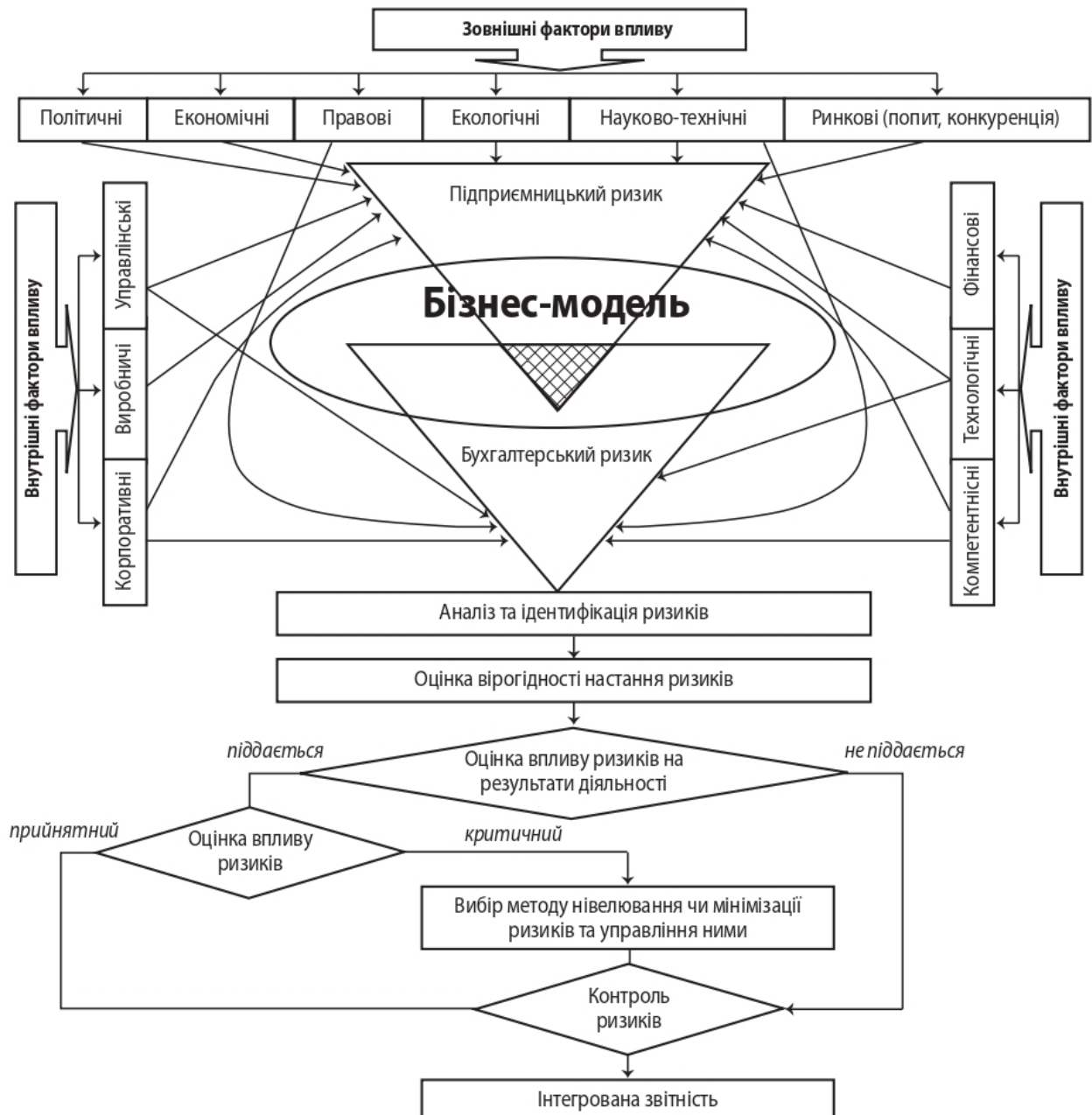


Рис. 1. Місце підприємницького та бухгалтерського ризиків у бізнес-моделі суб'єкта господарювання

Джерело: [1, с. 374] (О. Нестеренко, 2019)

Водночас з'ясовано, що сьогодні основними методами подолання і нейтралізації негативних наслідків ризиків, які знаходять відображення в бухгалтерському обліку, є такі [2, с. 67]:

- комерційне страхування ризиків;
- самострахування (шляхом формування і забезпечення страхових

резервів для покриття потенційних збитків);

- диверсифікація і хеджування ризиків;
- формування і розвиток системи бухгалтерського аутсорсингу.

З урахуванням цього, Б. Засадний [3] дотримується думки, і ми з цим повністю погоджуємось, що «... всі фактори ризику слід поділити на три групи:

1. Фактори ризику, що піддаються повному контролю та впливу;
2. Фактори ризику, що піддаються частковому контролю та впливу;
3. Фактори ризику, що не піддаються контролю та впливу» [3, с. 114].

Висновки. Таким чином, в умовах ринкової економіки ризик є ключовим елементом підприємництва, у сукупності бухгалтерський і підприємницький ризику у бізнес-моделі суб'єкта господарювання (див. рис. 1) [1–12] – включають ризики недостовірності обліку та звітності про його фінансовий стан, ризики повної чи часткової втрати підприємством частини своїх ресурсів, майна чи грошового внеску, недоодержання доходів, в тому числі і ризик банкрутства, характерний для ринкових відносин тощо.

Література

1. Нестеренко О. О. Методологічні засади опису ризиків бізнес-моделі суб'єкта господарювання в інтегрованій звітності // *Проблеми економіки*. 2017. № 4. С. 369–375. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2017-4_0-pages-369_375.pdf (дата звертання: 05.01.2022 р.).
2. Атамас П. Й., Атамас О. П., Крамаренко Г. О. Роль бухгалтерського обліку в управлінні ризиками підприємництва // *Академічний огляд*. 2016. № 1. С. 60–69. URL: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2016/1/8.pdf> (дата звертання:

- 05.01.2022 р.).
3. Засадний Б. А. Ризики системи бухгалтерського обліку в умовах застосування МСФЗ // *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 14(1). С. 111–115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuimevcg_2017_14%281%29__24 (дата звертання: 05.01.2022 р.).
 4. Донець Л. І. *Економічні ризики та методи їх вимірювання: Навчальний посібник*. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 312 с.
 5. *Господарський кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV (із змінами і доповненнями)*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звертання: 05.01.2022 р.).
 6. Резнікова В., Стефанчук Р. Оцінка ризиків у підприємстві та управління ними // *Право України*. 2018. № 5. С. 101–115. doi: <https://doi.org/10.33498/louu-2018-05-101>
 7. Завора Т. М., Лебедин А. Г. Методичні основи оцінювання ризиків в контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства // *Економіка і регіон*. 2015. № 1. С. 80–88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2015_1_15 (дата звертання: 05.01.2022 р.).
 8. Скриньковський Р. М., Крамар О. М., Замула Х. П., Хмиз В. Т., Візник Ю. Я., Гудима В. В., Горбонос Ф. В., Тиркало Ю. Є., Павленчик Н. Ф. Особливості обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькими ризиками // *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2021. № 12(56), 3 т. С. 23–33. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-12-7813>
 9. Скриньковський Р. М., Максимчук Я. С., Харук К. Б. Діагностика економічної стійкості підприємства і роль інформації та комунікації в

- контексті стійкості динамічної рівноваги, функціонування і розвитку // *Проблеми економіки*. 2015. № 3. С. 162–168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pecon_2015_3_23 (дата звертання: 05.01.2022 р.).
10. Скриньковський Р. М., Семчук Ж. В., Костюк Н. Р. Діагностика ризиків діяльності та особливості страхового захисту підприємства // *Бізнес Інформ*. 2015. № 12. С. 189–197. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_12_29 (дата звертання: 05.01.2022 р.).
11. Скриньковський Р. М. Діагностика фінансового, виробничого, трудового, соціально-економічного та інноваційно-інвестиційного потенціалів і аналіз потенційних ризиків підприємства в умовах невизначеності // *Проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 186–193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pecon_2015_2_28 (дата звертання: 05.01.2022 р.).
12. Skrynkovskyu R., Tyrkalo Y. Entrepreneurial Risks: Nature, Types, Assessment Methods and Ways to Reduce Them // *Path of Science*. 2021. Vol 7, No 12. P. 2015–2023. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.77-11>

References

1. Nesterenko O. O. Metodolohichni zasady opysu ryzykiv biznes-modeli subiekta hospodariuvannia v intehrovanii zvitnosti // *Problemy ekonomiky*. 2017. № 4. S. 369–375. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2017-4_0-pages-369_375.pdf (data zvertannia: 05.01.2022 r.).
2. Atamas P. Y., Atamas O. P., Kramarenko H. O. Rol bukhhalterskoho obliku v upravlinni ryzykamy pidpriemnytstva // *Akademichnyi ohliad*. 2016. № 1. S. 60–69. URL: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2016/1/8.pdf> (data zvertannia:

- 05.01.2022 r.).
3. Zasadnyi B. A. Ryzyky systemy bukhhalterskoho obliku v umovakh zastosuvannia MSFZ // *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*. 2017. Vyp. 14(1). S. 111–115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_14%281%29__24 (data zvertannia: 05.01.2022 r.).
 4. Donets L. I. *Ekonomichni ryzyky ta metody yikh vymiriuvannia*: Navchalnyi posibnyk. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2006. 312 s.
 5. *Hospodarskyi kodeks Ukrainy*: Kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 436-IV (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (data zvertannia: 05.01.2022 r.).
 6. Rieznikova V., Stefanchuk R. Otsinka ryzykiv u pidpriemnytstvi ta upravlinnia nymy // *Pravo Ukrainy*. 2018. № 5. S. 101–115. doi: <https://doi.org/10.33498/louu-2018-05-101>
 7. Zavora T. M., Lebedyn A. H. Metodychni osnovy otsiniuvannia ryzykiv v konteksti zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva // *Ekonomika i rehion*. 2015. № 1. S. 80–88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2015_1_15 (data zvertannia: 05.01.2022 r.).
 8. Skrynkovskyy R. M., Kramar O. M., Zamula Kh. P., Khmyz V. T., Vizniak Yu. Ya., Hudyma V. V., Horbonos F. V., Tyrkalo Yu. Ye., Pavlenchyk N. F. Osoblyvosti oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia pidpriemnytskymy ryzykamy // *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka»*. Serii: «Ekonomichni nauky». 2021. № 12(56), 3 t. S. 23–33. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-12-7813>
 9. Skrynkovskyy R. M., Maksymchuk Ya. S., Kharuk K. B. Diahnastyka ekonomichnoi stiikosti pidpriemstva i rol informatsii ta komunikatsii v

- konteksti stiikosti dynamichnoi rivnovahy, funktsionuvannia i rozvytku // *Problemy ekonomiky*. 2015. № 3. S. 162–168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2015_3_23 (data zvertannia: 05.01.2022 r.).
10. Skrynkovskyy R. M., Semchuk Zh. V., Kostiuk N. R. Diahnostyka ryzykiv diialnosti ta osoblyvosti strakhovoho zakhystu pidpriemstva // *Biznes Inform.* 2015. № 12. S. 189–197. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_12_29 (data zvertannia: 05.01.2022 r.).
11. Skrynkovskyy R. M. Diahnostyka finansovoho, vyrobnychoho, trudovoho, sotsialno-ekonomichnoho ta innovatsiino-investytsiinoho potentsialiv i analiz potentsiinykh ryzykiv pidpriemstva v umovakh nevyznachenosti // *Problemy ekonomiky*. 2015. № 2. S. 186–193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2015_2_28 (data zvertannia: 05.01.2022 r.).
12. Skrynkovskyy R., Tyrkalo Y. Entrepreneurial Risks: Nature, Types, Assessment Methods and Ways to Reduce Them // *Path of Science*. 2021. Vol 7, No 12. P. 2015–2023. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.77-11>